ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Cilt: 20, Sayı: 4, Yıl: 2020
e-ISSN: 2667-8583
AÜSBD
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Anadolu University Journal of Social Sciences

Cinsel İstismara Maruz Kalan Türk Vatandaşı ve Mülteci Çocukların Durumu[1]

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ[2] - Arş. Gör. Harun ASLAN[3] - Dr. Aslıhan Burcu ÖZTÜRK[4]
Dr. Hande ALBAYRAK[5]

Başvuru Tarihi: 24.01.2020 **Kabul Tarihi:** 08.09.2020 **Makale Türü:** Araştırma Makalesi

Öz

Çocuğa yönelik cinsel istismar, çocuk ve aile ile kapsamlı bir sosyal hizmet müdahalesi yapılmasını gerektirmektedir. Bu araştırmada, çocuğa yönelik cinsel istismarın bildirimi sonrasında hazırlanan adli görüşme raporları, sosyal inceleme raporları ve koruyucu-destekleyici tedbir kararları uygulama raporlarını içeren dosyalar üzerinden cinsel istismara maruz kalan Türk vatandaşı ve mülteci çocuklar ile ilgili durum değerlendirmesi yapmak amaçlanmıştır. Betimleyici araştırma modeli çerçevesinde nicel araştırma yöntemi ile tasarlanan araştırmada, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğünde bulunan toplam 207 farklı dosyada yer alan 181 çocuk hakkında elde edilen bilgiler taranmıştır. Belge incelemesi yöntemi ile elde edilen verilerin, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş SPSS 23 programında veri tabanı üzerine işlenerek istatistiksel analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bilgiler, çocukların ve ebeveynlerin uyruklarına göre sosyo-demografik bilgiler, çocukların uğradığı cinsel istismara dair bilgi, çocukların bazı risklere açık olma durumu ve cinsel istismara müdahale süreci başlıkları altında çözümlenmiştir. Belirlenen sorunların çözümüne yönelik olarak çocuk koruma alanında sosyal hizmet müdahalelerine ilişkin öneriler dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Cinsel İstismar, Çocuk Evlilikleri, Çocuk Koruma Sistemi*

Atıf: Karataş, K., Aslan, H., Öztürk, A. B. ve Albayrak, H. (2020). Cinsel istismara maruz kalan Türk vatandaşı ve mülteci çocukların durumu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*(4), 107-132.

[1] 2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış olduğundan geriye dönük etik kurul izni gerekmemektedir.

[2] Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü, **kkaratas@hacettepe.edu.tr**, ORCID: 0000-0002-4817-9981
[3] Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü, **hrnaslan1@gmail.com**, ORCID: 0000-0001-9830-1765
[4] Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü, **aslihanburcu@yahoo.com**, ORCID: 0000-0001-8702-3288
[5] Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, **hndalbayrak@gmail.com**, ORCID: 0000-0002-2972-9490

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Cilt: 20, Sayı: 4, Yıl: 2020
e-ISSN: 2667-8583
AÜSBD
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Anadolu University Journal of Social Sciences

The Situation of the Turkish Citizen and Refugee Children Exposed to Sexual Abuse

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ - Res. Asst. Harun ASLAN - Dr. Aslıhan Burcu ÖZTÜRK
Dr. Hande ALBAYRAK

Submitted by: 24.01.2020 **Accepted by:** 08.09.2020 **Article Type:** Research Article

Abstract

In this study, it was aimed to assess the situation of Turkish citizen children who have been subjected to sexual abuse and refugee children who have been subjected to abuse mostly through child marriage by examining files including forensic interview reports, social examination reports and protective-supportive decisions application reports prepared after the notification of sexual abuse against the child. In the study, which was designed with quantitative research method within the framework of descriptive research model, information obtained from 181 children in 207 different files in Ankara Provincial Directorate of the Ministry of Family, Labor and Social Services was analysed. Statistical analysis of the data obtained by document analysis method was carried out on the database in SPSS 23 program created by the researchers. The data obtained were analyzed under the headings of socio-demographic information according to the nationalities of children and parents, information about sexual abuse of children, vulnerability of children to some risks and the process of sexual abuse intervention. In order to solve the identified problems, suggestions were made regarding social work interventions in the field of child protection.

Keywords: *Sexual Abuse, Child Marriages, Child Protection System*

Giriş

Çocuk istismarı, dünyada çocukları en çok etkileyen hak ihlalleri arasındadır. Çocuklara yönelik cinsel istismar başta olmak üzere her türlü istismar, çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyerek yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının gerçekleştirilmesinde önemli sıkıntılara yol açmaktadır. Bu anlamda çocuğa yönelik cinsel istismar, çoğu zaman bildirilmeyen ve bu yüzden gizli kalma olasılığı yüksek olan, tanımlanması zor ve ciddi bir çocuk istismarı türü olarak ifade edilebilir (Aydin vd., 2015; Bouvier, 2003; Finkelhor vd., 2001; Levine ve Bowden, 2002).

Çocuğa yönelik cinsel istismarın yaygınlığına ilişkin kesin veriler bulmak oldukça güçtür. Olguların yaklaşık %80'inden fazlasının bildirilmediği ve gerçek yaygınlığın kayıt altına alınan olgu sayısından çok daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir (Aydin vd., 2015; Kenny ve McEachern, 2000). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), her yıl kız çocuklarının %20'sinin, erkek çocuklarının ise %5-%10'unun cinsel istismara maruz kaldıklarını ifade etmiştir (DSÖ, 2012). Başka bir raporda (DSÖ, 2017) ise, dünya genelinde her dört çocuktan birinin fiziksel şiddete maruz kaldığı, kötü muamele gören çocukların %26'sının cinsel istismara maruz kaldığı ve mağdurların %18'inin kız, %8'inin ise erkek çocuklar olduğu ifade edilmiştir.

Çocukların cinsel istismarı, Türkiye'de de önemli bir çocuk hakkı ihlali olarak yaşanmaktadır. Çocukların korunmasında ciddi bir soruna işaret eden cinsel istismar, ensest ve çocuk evliliği biçiminde de görülebilmektedir. Son yıllarda sosyal medya üzerinden çocuğun cinsel istismarının yaygınlaştığı bilinmektedir. Çocuk koruma sistemindeki çalışmalara karşın, parçalanmış ailelerin çocukları, yoksul ve sosyal destekten yoksun çocuklar, engelli, madde bağımlısı ve ruhsal sağlık sorunu olan çocukların risk altında oldukları ve etkin bir biçimde korunamadıkları bilinmektedir.

Çocuğa yönelik cinsel istismar olguları, yalnızca Türk vatandaşı çocukları değil, aynı zamanda ağırlıklı olarak Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı olan mülteci çocukları da kapsamaktadır. Çocuk yaşta "evlilikler", özellikle Türkiye'deki mülteci toplulukları arasında daha çok görülen bir cinsel istismar biçimidir. Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine karşın Türkiye'de bulunan mülteci çocuklar da sağlık, barınma sorunları ile ayrımcılık, ekonomik sömürü ve cinsel istismar gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Mülteci çocukların karşılaştıkları silahlı çatışmalar, siyasi şiddet, zorla yerinden edilme, maddi ve ekonomik yoksunluk, çocuk evlilikleri konusunda özel bir risk oluşturmaktadır.

Bu araştırma kapsamında yer alan, Türkiye'de geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriye uyruklular ile Irak ve Afgan uyruklu şartlı mülteci konumunda olan çocuklar için "mülteci çocuk" kavramı kullanılmıştır. Çocuğa yönelik cinsel istismarla ilgili kuramsal bölüm, hem Türk vatandaşı hem de mülteci çocuklar özelinde ortaya konulduktan sonra araştırma bulguları; çocuk ve ailelerin demografik bilgileri, çocukların uğradığı cinsel istismara dair bilgi, bazı sosyal risklere açık olma durumu ve müdahale süreci başlıklarıyla incelenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Ankara'da 2016-2017 yılları arasında, hem Türk vatandaşı hem de mülteci çocuklara yönelik tespit edilen cinsel istismar olgularını, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğü kayıtları üzerinden inceleyerek durum değerlendirmesi yapmaktır.

Kuramsal Çerçeve

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar ve Risk Etmenleri

Çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi ve saygınlığı açısından, fiilen veya potansiyel olarak zararlı sonuçlar verebilecek her tür fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal veya ihmalkar davranış veya ticari amaçlı ya da başka tür sömürü, çocuğa karşı kötü muamele olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım

çerçevesinde kötü muamele; fiziksel, cinsel, duygusal ve psikolojik istismar ve ihmal olmak üzere dört temel düzeyde ele alınmıştır. Cinsel istismar, çocuğun, kendisinin tam olarak kavrayamadığı, geçerli bir onay vermesi mümkün olamayacak veya gelişme düzeyi açısından buna hazır olmadığı ya da toplumun verili yasalarını veya toplumsal tabularını ihlal eden bir cinsel etkinliğe dâhil edilmesi olarak tanımlanır. Çocukların cinsel istismarında failler; yaşları gereği, mağdur üzerinde belirli bir yetki, otorite veya sorumluluk taşıyan yetişkinler olabileceği gibi başka çocuklar da olabilir (DSÖ, 1999).

Çocuk istismarında yaşanan sorunlar sıklıkla tespit edilemez, böyle bir sorunla mücadele etmeye çalışan çocuklar, birincil çevrelerinden itibaren korunmasız kalabilirler. Dolayısıyla çocukların yaşayabilecekleri risk etmenlerini dört temel düzeyde incelenmektedir (DSÖ, 2006).

- *Kişisel etmenler,* çocuğun yaş ve cinsiyeti gibi biyolojik değişkenlerle ilgidir.
- *İlişkisel etmenler,* çocuğun yakın sosyal ilişkilerini, örneğin aile üyeleri veya yakın arkadaşlarla olan ilişkilerini kapsar.
- *Çevresel etmenler,* sosyal ilişkilerin yaşandığı ortamlarla, örneğin mahalle, işyeri, okul gibi ve bu ortamların özellikleriyle ilgilidir.
- *Toplumsal etmenler*, toplumsal yaşama temel oluşturup, cinsel istismar olgusunu etkileyen, örneğin kültürel anlayış, ekonomik eşitsizlikler ve sosyal güvenlik ağlarının zayıflığı gibi sorunlarla ilgilidir.

Risk etmenleri, Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, aile içi şiddet, baskıcı aile yapısı, ailede iletişim sorunları ve güç eşitsizliği, ailede cinsel eğitimin yetersizliği ve cinselliğin tabu olması ve bastırılması, anne-baba ilgisizliği, anne- babada alkol ve madde bağımlılığı olarak ön plana çıkmaktadır (Kılıç ve Tekin, 2019; Özen ve Şener, 1997; Paslı, 2017).

Türkiye'de Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar

Çocuğa yönelik cinsel istismar, cinsellikle ilgili tabuların ve namus odağında gelişen toplumsal yargıların ve kurumsal işleyişteki aksaklıkların sonucunda ortaya çıkması ve bildirilmesi zor bir istismar biçimidir. Paslı'nın (2019) araştırmasında belirlendiği üzere, istismarın açığa çıkmasından sonra çocuğun "namusunun temizlenmesi" için evlendirilmek istenmesi, aile ve yakın çevrenin çocuğa inanmaması, çocuğu sorumlu tutması, çocuğun utanç, suçluluk ve güvensizlik yaşaması gibi sorunlar, istismarın ortaya çıkmasını zorlaştırmaktadır.

Özellikle aile içinde gerçekleşen cinsel istismar, çocuk koruma bağlamında aileye yüklenen olumlu değerler, ataerkil toplumsal yapıyla bağlantılı olarak faillerin çoğunluğunu oluşturan baba, amca-dayı, ağabey gibi erkek üyeleri korumaya yönelik eğilim nedeniyle açığa çıkmayabilmektedir. Türkiye'de Ensest Sorununu Anlamak (2009) başlıklı araştırma raporu, ortaya çıkma aşamasında ailede, eğitim ve sağlık kuruluşlarında, bildirimden sonra hukuk sisteminde ve çocuklar hakkında bakım tedbiri kararı alındıktan sonra sosyal hizmet sisteminde, çocukların korunmasını engelleyen tutum ve davranış sergilendiğini göstermiştir.

Bu nedenlerle yaygınlığı tam olarak belirlenemese de, çeşitli araştırma verileri yol gösterici olmaktadır. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2015) sonuçlarına göre ülke genelinde, 15 yaş öncesinde cinsel istismara maruz kalan kadınların oranı %8,9'dur. Bu kadınların yüzde 38'i tanımadıkları kişilerin, yüzde 29'u ise yakın aile bireyleri dışında kalan erkek akrabalarının, yüzde 15'i yaşadıkları çevrede bulunan tanıdıkların istismarına maruz kalmıştır. Araştırmanın, erkek çocukları ve 15-18 yaş arası kız çocuklarını kapsamadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Adalet Bakanlığı verilerine göre çocuğun cinsel istismarı suçuna yönelik açılan dava sayısı, 2018 yılında 18.290 olarak belirtilmiştir. Bu davalardan 13.894 kişi mahkumiyet kararı alırken, 4.704 kişi beraat etmiştir. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçların yarıya yakını (%43.7) çocuklara karşı işlenmektedir (Adalet Bakanlığı, 2018).

2011-2018 yılları arasında çocukların cinsel istismarı suçundan açılan davalardaki suç sayıları incelendiğinde; 2011 yılında 16.828 olan suç sayısı, 2014 yılına kadar artış göstermiş ve 2014 yılı içerisinde 18.104 olduğu ifade edilmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında ise azalış gösterdiği, 2017 yılında tekrar artışa geçtiği ve 2017 yılındaki suç sayısının 16.348 olduğu ifade edilmiştir. 2018 yılına gelindiğinde ise 18.290 suç sayısı ile son 7 yıl içerisinde en yüksek değerine ulaştığı görülmüştür. 2011-2018 yılları arasında çocukların cinsel istismarı suçunun 5237 sayılı TCK uyarınca açılan tüm davalar içindeki oranı ortama %0,7'dir (Adalet Bakanlığı, 2018). Bildirimi yapılan ve adli süreci başlayan olguların sayısında artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu artışın, konuyla ilgili farkındalığın yükselmesi ile de ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye'de Yaşayan Mülteci Çocuklar ve Cinsel İstismar

2011 yılında Suriye'de başlayan savaş nedeniyle Türkiye, dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir. Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlama ile kabul ettiği için Avrupa Konseyi üyesi ülkeler dışından gelenlere mülteci statüsü verilmemektedir. Bu nedenle, Türkiye'ye kitlesel olarak göç eden Suriyeli mültecilere 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında "geçici koruma statüsü" verilmiştir. 7 Kasım 2019 tarihi itibariyle Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 3.682.434 olup, Türkiye nüfusunun %4,4'ünü oluşturmaktadır (GİGM, 2019). Suriyeli nüfusun %45,5'i (1.655.405) 18 yaşın altındaki çocuklardan oluşmaktadır (GİGM, 2019).

Ayrıca Irak, Afganistan, İran, Somali gibi uzun süreli savaş ve iç çatışmaların yaşandığı ülkelerden Türkiye'ye göç ederek üçüncü ülkelere iltica başvurusu yapan ve başvuruları kabul edilen kişiler ise "şartlı mülteci" olarak tanımlanmaktadır. BMMYK (2019) verilerine göre Türkiye'de üçte biri çocuk olan 400.000'e yakın şartlı mülteci yaşamaktadır. Kayıt dışı olanların da varlığı göz önünde bulundurulduğunda iki milyona yakın mülteci çocuk nüfusundan bahsedilmektedir.

İçişleri ve Adalet Bakanlıklarının TÜİK için hazırladığı Suça Sürüklenen ve Suç Mağduru Çocuklar Raporu'na göre, 2014'te, 170 yabancı uyruklu çocuğun cinsel istismara uğradığı kayıtlara geçmişken, bu sayı 2017'de 1421'e yükselmiştir (Euronews, 2019). Bu sayının yükselmesinde, mültecilerin sağlık kuruluşları başta olmak üzere kamu kuruluşlarıyla daha fazla bağlantıya geçmeleri ve yasal bildirimlerin yapılmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Dünyada en savunmasız, incinebilir grupta olan çocuklar mülteci çocuklardır. Bu çocuklar, savaş, göç ve göç edilen yerdeki yaşam süreçlerinde yetişkinlerden çok daha yoğun şekilde ihmal, istismar, sömürü, insan kaçakçılığı ve silahlı gruplarda savaştırılma gibi risklere açık durumdadırlar (BMMYK, 2015). Özellikle kız çocuklarının, toplumsal cinsiyet temelli risklerinin daha yüksek oluşu nedeniyle kaçış sırasında, sığınılan ülkede, geri dönüş sırasında ve yeniden bütünleşme sürecinde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve istismar yaşanabilmektedir (BMMYK, 1995; UNICEF, 2017).

Bu süreçte göç eden aileler, kentsel bölgelerde, daha düşük bir konut kalitesine sahip olmakta, sıklıkla güvensiz mahallelerde ikamet etmekte, ortalama olarak daha düşük eğitimli olmaktadır. Kadının işgücü piyasasına katılımı düşüktür (Euser vd., 2011). Ayrıca göçmen aileler, Batılı ve sanayileşmiş ülkelerdeki ailelere göre daha kalabalıktır (Tousignant vd., 1999). Kötü muamele, üç veya daha fazla çocuğu olan ailelerde daha sık yaşanmaktadır (Euser vd., 2011).

Savaş, silahlı çatışma ve ağır yaşam koşullarından kaçan mülteci çocuklar, istismar risklerini yüksek düzeyde yaşayan özel bir çocuk grubudur. Özellikle savaş ve göç sürecinin getirmiş olduğu olumsuz sonuçlar, tek ebeveynli ailelerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tek ebeveynli mülteci ailelerde yaşanan güvensizlik durumu, çocuğa yönelik istismar açısından büyük bir risk faktörü doğurmaktadır. Ebeveynin çalışması, çocukları yalnızlaştırarak onlara bakacak sorumluluk sahibi kişilerin olmamasına ve çocukların her türlü istismardan kaygı uymasına neden olmaktadır (Evans ve Mayer, 2012).

Mülteci kamplarında, çoğunlukla kadınlara ve çocuklara, özellikle genç kızlara yönelik şiddet görülebilmektedir. Örneğin, kamplarda birkaç ailenin aynı çadırı paylaşmaları sonucu, erkeklerin diğer ailedeki kadınları taciz ettikleri bilinmektedir. Kadınların uzak yere kurulmuş tuvalet ve banyoya giderken tacize uğradıkları görülmektedir (BMMYK, 1995). Kadınlara göç esnasında şiddet uygulayanlar, isyancı gruplar, sivil halk ya da diğer mülteci gruplardan kişiler olabilmektedir (Butler vd., 2007). Türkiye'de geçici barınma merkezlerinde yaşayan kadınlara yönelik şiddet ve çocuk evlilikleri görüldüğü rapor edilmiştir (AFAD, 2014).

İstismara maruz kalan tüm çocuklar için T.C. Anayasası, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer iç hukuk düzenlemeleri uyarınca, eşit biçimde tespit, bildirim ve müdahale süreçleri öngörülmesine karşın; mülteci çocukların dil sorunu, yoksulluk, dışlanma, uyum gibi sorunlardan dolayı, bildirim ve müdahale süreçlerinde zorluklar yaşayabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocuk Evlilikleri

Cinsel istismarın bir biçimi olan çocuk evlilikleri, çocuk sağlığını olumsuz yönde etkileyen, özellikle kız çocuklarının fiziksel ve ruhsal sağlığını, duygusal ve bilişsel gelişimini, eğitime erişimini ve meslek edinme fırsatlarını engelleyen, aile içi şiddet riskini barındıran toplumsal bir sorunudur. Dünyanın birçok bölgesinde var olan bir sorun olmakla birlikte, özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde çok daha yaygın olarak görülmekte ve daha çok "zorla evlilik" biçiminde gerçekleşmektedir. UNICEF'in 2014 verilerine göre dünyada 700 milyondan fazla kız çocuğunun, 18 yaşından önce evlendiği açıklanmıştır. Bu sayının üçte biri, yani yaklaşık olarak 250 milyonu, 15 yaşından önce evlenmiş olan kız çocuklarıdır. Gelişmekte olan bölgelerde yaşayan 15 yaşın altında, yaklaşık iki milyon kız çocuğunun gebe olduğu tahmin edilmektedir. 16 yaşın altında 2,5 milyon kız çocuğu, doğum yapmaktadır (UNFPA, 2015).

Yasal düzenlemelere karşın, toplumun ataerkil değerleri, dini inanç, çeşitli sosyo-ekonomik etmenler ve aile yapısı, ekonomik sorunlar, kız çocuklarının eğitiminin önemsenmemesi, "küçük yaşta itaatin kolay sağlanması", Türkiye'de erken yaşta evlenmenin temel taşları olmaya devam etmektedir (Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2014). Geleneksel kabule sahip çocuk evliliklerinde ise kız çocukların düşük eğitim düzeyi, kadınların işgücüne düşük katılımı, düşük sosyo-ekonomik düzey, kırsal bölgede yaşamak (Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2014), anne-baba kaybı, flörtleşmenin kabul edilmemesi, cinsel istismara maruz kalma nedeniyle evliliğe zorlanma (Güler ve Küçüker, 2010), çocuk evliliklerinin geleneksel olarak kabul görmesi, akraba evlilikleri, berdel ve başlık parası (Dağdelen, 2011; Ertem ve Kocturk, 2008) dikkat çekmektedir.

Ülke çapında yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasına (TNSA, 2018) göre, 15-19 yaş grubu çocuk ve kadınların %4'ü hâlihazırda çocuk sahibidir ya da ilk çocuklarına gebedir. Türkiye'de, 25-49 yaşlarındaki kadınların %21'i 18 yaşına kadar ve %4'ü 15 yaşına basmadan önce evlenmektedir. 15-19 yaş grubu Suriyeli çocuk ve kadınların %39'u hâlihazırda çocuk sahibidir ya da ilk çocuklarına gebedir. 15-17 yaş aralığındaki Suriyeli göçmen kadınların beşte biri ya annedir ya da ilk çocuğuna gebedir. 25-49 yaşlarındaki Suriyeli göçmen kadınların %38'i 18 yaşına kadar, %55'i 20 yaşına kadar ve %12'si 15 yaşından önce evlenmiştir.

Geleneksel mülteci topluluklarında önemli bir sorun olan çocuk evlilikleri hakkındaki kaynak ülkelerdeki yasalar, çocuk evliliğini önlemeye yönelik olsa da uygulamada etkili olduğu söylenemez. Suriye'de müslümanlar için geçerli olan yasaya göre evlilik için asgari yaş kadınlarda 17, erkeklerde 18 olmasına karşın, hâkimler, 13 yaşındaki kız ile 15 yaşındaki oğlan çocuğun evlenmesine izin verebilir (FIDH, 2012). Irak'ta evlilik yaşı 18'dir, ancak adli izinle 15-18 yaşları arasındakiler ile evlenilebilir (Puttick, 2015). Afganistan'da kızlar için yasal evlilik yaşı 16, erkekler için ise 18'dir (UNICEF, 2018). Yasalara karşın bu ülkelerde çocuk evlilikleri, din adamlarının inisiyatif alması ve yüksek düzeydeki toplumsal kabul nedeniyle yaygın şekilde gerçekleştirilmektedir (Puttick, 2015; UNICEF, 2018). Örneğin, Irak'ta yaşayan kızların 18 yaşından önce evlenme oranı %25 iken, 15 yaşından önce evlenme oranı %6 olarak belirlenmiştir (Puttick, 2015; Roudi-Fahimi ve Ibrahim, 2013). Afganistan'da ise kadınların %46,4'ünün 18 yaşından önce, %15,2'sinin 15 yaşından önce evlendiği (UNICEF, 2018) bilinmektedir.

Mülteciler özelinde bakıldığında ise çatışma dönemi ve göç süreçlerinde, ekonomik sorunlarla ve güvenlik sorunlarıyla baş etmenin bir yolu olarak, ailelerin çocuk evliliklerini işlevsel olarak kullandıkları bilinmektedir. Ekonomik sorunlar ve kız çocuğunun "namusunu koruma" ile kaçırılma ve tecavüz gibi güvenlik sorunları da önemli etmenlerdir (Mourtada vd., 2017; Spencer, 2015; UNICEF, 2014). Türkiye'de yaşayan 15-18 yaş aralığındaki Suriyeli kız çocuklarının %14'ü evlidir. Erken yaşta ve çok eşli evliliklerin yaygın görüldüğü, eşler arası yaş farkının çok olduğu, 13-14 yaşında gebeliklerin ve erken yaşta doğumların çok sık olduğu anlaşılmıştır (AFAD, 2014).

Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi

Türk Ceza Kanunu madde 103'e göre "onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış", cinsel istismardır. Öte yandan, diğer çocuklara (15-18 yaş arası) karşı işlenen fiilin, cinsel istismar sayılabilmesi için, cinsel davranışın cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilmiş olması gerekir.

On beş yaşını doldurmamış bir çocuğun evlendirilmesi halinde çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçu kapsamına girdiği için şikayet aranmaksızın; Cumhuriyet Savcılığı re'sen soruşturma açar. Mağdur ve ailesi şikayetten vazgeçse dahi mahkeme davaya devam ederek hüküm verir; evlendiği kişi cinsel istismar suçundan, çocuğun ebeveynleri ise suça ortaklıktan yargılanarak ceza alabilmektedir.

Türk Ceza Kanunu (TCK), çocukların cinsel istismarı suçunu da kapsayacak şekilde (madde 103) her vatandaşa suçu bildirme yükümlülüğü verir (madde 278-279-280). Suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezasına çarptırılır. Kişi, kamu görevlisi veya sağlık mensubu ise ceza altı aydan iki yıla kadar çıkmaktadır. Mağdurun 15 yaşından küçük olması durumunda, ceza yarı oranında artırılmaktadır.

Bildirim yapıldıktan sonra çocukların korunması için 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) madde 5'te yer alan danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında koruyucu ve destekleyici tedbir kararları alınabilmektedir. Bu kapsamda, çocuğun yaşadığı sorunlar ile ailedeki iletişim sorunları, çocukların yetiştirilmesi ve gelişimleriyle ilgili sorunların çözümünde çocuk ve ailelerine yol göstermeyi amaçlayan danışmanlık tedbiri; çocuğun bütüncül sağlığı için istismar ile birlikte oluşabilecek fiziksel ve ruhsal sorunlara müdahale edilebilmesi için sağlık tedbiri; çocuğun okula devamının ve uyumunun sağlanması amacıyla eğitim tedbiri uygulanmaktadır. Çocuğun bakımı ve korunmasının, ailesi tarafından yerine getirilememesi hâlinde ise bakım tedbiri kararı ile çocuk, sosyal bakım (kuruluş bakımı, koruyucu aile, evlat edinme vb) altına alınabilmektedir.

Karar verme konusunda zorlukların yaşandığı çocuk koruma alanında, süpervizyon sisteminin olmaması, çocuk refahı ile ilgisi olmayan alanlardan meslek elemanlarının istihdamı, hizmet içi eğitim ve denetimlerin

yetersizliği, meslek elemanlarının yetersiz sayıda olması (Kılıç ve Tekin, 2019), çoklu-disiplinli ekip çalışması modelinin yaygın olmaması, kuruluşlar arasında koordinasyon eksikliği, izleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılmaması, koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılmaması (Kök, 2019), sistemin işleyişini zorlaştıran sorunlar olarak belirlenmiştir.

Çocuk koruma sistemi, çocuklar arasında ayrım gözetmeksizin kapsayıcı bir anlayışla yürütülmesi gerekmektedir. Ancak göç ve uyum süreçleriyle ilgili yeterli deneyimin olmaması, çocuk koruma sisteminde sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir. Örneğin, kamplarda özel yaşamın korunması gereği, birlikte yaşayanların veya resmi şekilde evli olmayanların tespitinin mümkün olmadığı, kadınların mağdur olmaması için çok eşli olarak göç edenlerin evliliklerinin geçerli sayıldığı aktarılmaktadır (AFAD, 2013).

Yöntem

2016 – 2017 yıllarında, o zamanki adıyla Ankara Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğüne (ASPİM) yansıyan istismar mağduru çocukların dosya bilgileri üzerinden tam sayım yoluyla nicel bir araştırma yürütülmüştür. Betimleyici araştırma doğrultusunda, dosyalardaki adli görüşme raporları, sosyal inceleme raporları ve koruyucu-destekleyici tedbir kararlarını uygulama raporları üzerinden, belge incelemesi yapılmıştır. Karasar (2005) belge incelemesini, veri toplamayı, var olan kayıt ve belgelerin incelenmesi üzerinden gerçekleştirmek olarak tanımlarken, belge incelemesi yönteminin, genel tarama ve içerik çözümlemesi amacı doğrultusunda uygulandığını belirtmiştir. Bu iki türden içerik çözümlenmesi tanımı itibari ile bu araştırmanın türüne uygundur.

Araştırmada içerik çözümlemesi yapabilmek için tüm belgeler taranmış ve ortaklaşan bilgiler üzerinden SPSS 23'te bir veri tabanı oluşturulmuştur. Dosyaların incelenmesi ve SPSS veri tabanına işlenmesi, Kasım-Aralık 2017 -ve Ocak -Şubat 2018 döneminde (toplam 4 ayda) gerçekleştirilmiştir. Toplam 207 farklı dosyada, 181 çocuk hakkında elde edilen bilgiler taranmış, her bir dosya ayrı bir olgu olarak değerlendirilmiştir. On bir çocuğun iki dosyası; altı çocuğun üç dosyası ve bir çocuğun dört dosyası bulunmaktadır. Toplam 18 çocuk hakkında birden çok işlem yapıldığı ve mükerrer dosya açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, çocukların ve ebeveynlerin uyruklarına göre sosyo-demografik bilgiler, çocukların uğradığı cinsel istismara dair bilgi, çocukların bazı risklere açık olma durumu ve cinsel istismara müdahale süreci başlıkları altında çözümlenmiştir.

Alanyazının sistematik incelemesini gerçekleştirmek için, çocuğa yönelik cinsel istismar, çocuk evlilikleri ve çocuk koruma sistemi araştırma terimleri olarak belirlenmiştir. Araştırma terimleri; PubMed, ScienceDirect, CINAHL ve EBSCO dahil olmak üzere farklı dergilerde ve çevrimiçi veri tabanlarında arama yapmak için kullanılmıştır.

Raj vd. (2018), mülteci topluluklar arasındaki sağlık alanı ile ilgili araştırma sonuçlarında bir boşluk olduğunu iddia etmektedirler. Bu nedenle, bu çalışmada ek raporlar için gri alanyazın yaklaşımı benimsenmiştir. Uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından yayınlanan gri alanyazın ve raporlar, Save The Children, Birleşmiş Milletler ve diğer yardım kuruluşlarına odaklanılarak dahil edilmiştir. Arama terminolojisi ve arama veri tabanı oluşturulduktan sonra sistematik bir alanyazın incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Çocukların ve Ailelerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 1
Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı

Uyruğa Göre Dağılım	Sayı	%
Türk vatandaşı	162	78,3
Suriye vatandaşı	35	16,9
Irak vatandaşı	8	3,9
Afganistan vatandaşı	2	1,0
Toplam	207	100,0

Araştırma kapsamında incelenen Türk vatandaşı çocukların dosya sayısı 162 iken, mülteci çocukların dosya sayısı 45'tir. Mülteci çocukların %77,7'si Suriye vatandaşı iken, diğer %22,3'ü Irak ve Afganistan vatandaşıdır.

Türk vatandaşı çocukların istismar tarihindeki yaş ortalaması 13,5, en küçük yaş üç ve en büyük yaş 17'dir. Mülteci çocukların yaş ortalaması biraz daha yüksek olup 13,9'dur, en küçük yaş dokuz ve en büyük yaş ise 17'dir.

Bildirimin yapıldığı tarihte ise Türk vatandaşı çocukların yaş ortalaması 14,7; mülteci çocukların ise 15'tir.

Tablo 2
Çocukların Uyruklarına Göre Cinsiyet Dağılımı

Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı		Kız	Erkek	Toplam
Türk vatandaşı	Sayı	153	9	162
	%	94,4%	5,6%	78,3%
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	44	1	45
	%	97,8%	2,2%	21,7%
Toplam	Sayı	197	10	207
	%	95,2%	4,8%	100,0%

İncelenen toplam 207 dosya içerisinden kız çocuklarının sayısı 197, erkek çocukların sayısı ise 10'dur. Türk vatandaşı çocukların %94,4'ü kız çocuğu iken, mülteci çocukların %97,8'i kız çocuğudur.

Çocukların uyruklarına göre öğrenim durumları

Türk vatandaşı çocukların %56,2'si lise ve dengi bir okulda eğitimini sürdürmektedir; örgün eğitim çağında olup, okuryazar olmayan çocuk sayısı altıdır. Çocukların %23,5'i açık lise öğrencisidir, %9,3'ü lise eğitimini yarıda bırakmıştır.

Mülteci çocukların tamamının okul çağında olmasına karşın %86,7'sinin okuryazar olmadığı ve herhangi bir okula devam etmediği anlaşılmaktadır.

Mülteci çocukların türkçe bilme durumu

Mülteci çocukların %24,4'ü Türkçe konuşabiliyorken, %73,3'ü Türkçe bilmemektedir. Korunma açısından risk oluşturan bu durum, çocukların okula erişim olanaklarının kısıtlı olmasıyla da bağlantılıdır.

Engel durumu

Türk vatandaşı çocukların %15,4'ünün zihinsel engeli vardır ve hepsinin zihinsel gerilik teşhisi bulunmaktadır. Başka araştırmalarda benzer oranda (%16,3; %16,1) düşük zeka düzeyi belirlenmiştir (Göker vd., 2010; Urazel vd., 2017). Mülteci çocuklarda herhangi bir engel durumuna rastlanılmamıştır.

Ebeveynlerin uyruklarına göre sosyo-demografik bilgileri

Türk vatandaşı ebeveynlerin %56,5'i evli ve bir arada yaşamaktadır, %25,6'sı ise boşanmıştır. Mülteci çocukların ebeveynlerinde boşanma yoktur; ancak on ailenin, ölüm ve beş ailenin ise göç nedeniyle dağıldığı ortaya çıkmıştır. Türk vatandaşı ailelerde, üveylik %6,8 oranındayken, mülteci çocuklarda %2,2'dir.

Çocukların beşte dördünün çekirdek ailede, beşte birinin ise geniş ailede yaşadığı görülmüştür. Tüm ailelerde, çekirdek aile tipi yaşantısının daha yaygın olduğu ortaya çıkmıştır.

Türk vatandaşı ve mülteci çocukların, anne ve babalarının öğrenim durumunun farklılaştığı görülmektedir. Türk vatandaşı anne ve babaların yarıya yakını (%42,6) ilkokul mezunu; %24,1'i ortaokul ve lise mezunudur. Annelerin %7,4'ü, erkeklerin ise %2,5'i okuryazar değildir. Mülteci anne ve babaların çoğunluğunun ise okuryazar olmadığı görülmüştür. Annelerin %51,1'i, babaların ise %46,7'si okuryazar değildir.

Çocukların Uğradığı Cinsel İstismara Dair Bilgi

Tablo 3
Uyruklarına göre Çocukların Uğradıkları İstismarın Niteliği

İstismarın Niteliği / **Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı**		**Cinsel Penetrasyon**	**Temas İçermeyen Cinsel İstismar**	**Çocuk Yaşta Evlendirilme Dolayısıyla Cinsel İlişki**	**Ensest**	**Fuhuş (Cinsel Sömürü)**	**Müstehcen Görüntü İzlettirmek**	**Reşit Olmayanla Cinsel İlişki**	**Toplam**
Türk vatandaşı	Sayı	99	33	4	14	2	1	9	162
	%	61,1	20,4	2,5	8,6	1,2	0,6	5,6	78,3
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	0,0	1	43	0	0	1	0	45
	%	0,0	2,2	95,5	0,0	0,0	2,2	0,0	21,7
Toplam	Sayı	99	34	47	14	2	2	9	207
	%	47,8	16,4	22,7	6,8	1,0	1,0	4,3	100,0

Türk vatandaşı çocukların maruz kaldığı istismarın, çoğunlukla (%61,1) cinsel penetrasyon içerdiği görülmüştür. Buna mahkeme dosyasında yazıldığı biçimiyle reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK 104) oranı da eklendiğinde bu oran %66,7'ye çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında ensest %8,9 oranında görülmüştür. Ayrıca Türk vatandaşı çocuklarda, cinsel istismar olguları içinde çocuk evliliği %2,5 oranında iken mülteci çocuklarda bu oran %95,5'e çıkmaktadır.

Tablo 4
İstismarcının Aile Üyesi Olması Durumu

İstismarcının Aileden Olmasının Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı		**Evet**	**Hayır**	**Toplam**
Türk Vatandaşı	Sayı	50	112	162
	%	30,9	69,1	78,3
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	2	43	45
	%	4,4	95,6	21,7
Toplam	Sayı	52	155	207
	%	25,1	74,9	100,0

Türk vatandaşı çocuklarda, istismarcının üçte biri aile üyesi iken; üçte ikisinden biraz fazlası aile dışından kişilerdir. Çocuk evliliklerinin yaygınlığından dolayı mülteci çocuklarda, aile içi istismar oranı %4,4'e düşmektedir.

Tablo 5
Aileden olan İstismarcının Yakınlık Durumu

İstismarcının Aileye Yakınlık Durumu / **Mağdur Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı**		**Ağabeyi**	**Amca/Dayı**	**Babası**	**Dede**	**Kuzen**	**Üvey Ağabey**	**Toplam**
Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı	Sayı	5	11	21	6	3	4	50
	%	10	22	42	12	6	8	96,1
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	0	0	1	1	0	0	2
	%	0	0	50	50	0	0	3,9
Toplam	Sayı	5	11	22	7	3	4	52
	%	9,6	21,1	42,2	13,6	5,8	7,7	100

Ensest kapsamında en yüksek oranda görülen fail, babadır. ÇİM'de yapılan bir araştırmada, öz babaların oranı %39,5'tir, üvey baba %18,7 ile onu takip etmektedir.

Tablo 6
Çocukların Uyruklarına Göre Gebelik ve Nasıl Sonuçlandığı

Gebelik ve Nasıl Sonuçlandığı / **Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı**		**Gebe Çocuk Sayısı**	**Çocuk Doğdu**	**Kürtaj**	**Dosyada Böyle Bir Bilgi Yok**	**Gebelik Devam Ediyor**	**Düşük**	**Toplam**
Türk vatandaşı	Sayı	14	6	4	4	0	0	14
	%	8,6	42,9	28,6	28,6	0,0	0,0	28,6
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	35	22	0	2	8	3	35
	%	77,8	62,9	0,0	5,7	22,9	8,6	71,4
Toplam	Sayı	49	28	4	6	8	3	49
	%	23,7	57,1	8,2	12,2	16,3	6,1	100,0

Cinsel istismar sonrasında, çocukların yaklaşık olarak dörtte birinin gebelik yaşadığı ortaya çıkmıştır. Türk vatandaşı çocukların %8,6'sının gebelik yaşadığı, %42,6'sının doğum yaptığı ve %28,6'sının kürtaj olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mülteci her beş çocuktan dördünün, cinsel istismar sonrasında gebelik yaşadığı, %62,9'unun doğum yaptığı görülmektedir. Kürtaj bilgisine rastlanılmamıştır.

Doğan 28 bebekten sadece biri, kuruluş bakımına verilmiştir. Türk vatandaşı beş çocuk-annenin ve bir babanın bebeğine baktığı, mülteci çocuk-annelerin 21'inin bebeğine bakarken bir bebeğin de kuruluş bakımına verildiği görülmüştür.

Çocukların Faille Tanışma Yolu

Türk vatandaşı çocukların %37,7'sinin, faille aile ve akrabalar aracılığıyla tanıştığı belirlenmiştir.

Mülteci çocukların ise faille, ebeveynlerinin onayı ile evlendirildiği için %93,3'ünün ailesi ve akrabaları aracılığıyla faille tanıştıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Aile ve akrabalar aracılığıyla tanışılan failin kim olduğuna bakıldığında; abi, abinin eşinin kardeşi, amca, dayı, enişte, kuzen, annenin veya babanın arkadaşı gibi yanıtlar dikkat çekicidir. Türk vatandaşı çocukların %18,5'i erkek arkadaşı aracılığı ile faille tanışmıştır.

Çocukların Bazı Sosyal Risklere Açık Olma Durumu

Kurum bakımı deneyimi

Dosya bilgilerine ulaşılan 162 Türk vatandaşı çocuktan yalnızca altısı, istismar öncesinde kuruluş bakımında yaşamıştır. Bu çocukların ikisi, olay öncesi kuruluştan kaçmıştır.

Bu gruptaki çocukların %75,9'u, istismar sonrasında kuruluş bakımına alınmıştır. Mülteci çocuklar arasında istismar öncesi kuruluş bakımına rastlanılmamıştır; sonrasında kuruluş bakımına alınan çocuk sayısı yalnızca ikidir.

Türk vatandaşı mağdur çocukların %11,1'i kuruluştan kaçarken; bakım altına alınan iki mülteci çocuk, kuruluştan kaçma davranışı göstermiştir.

Evden kaçma deneyimi

Türk vatandaşı çocukların %32,7'sinin, istismar öncesi evden kaçma deneyimi bulunmaktadır. Bu grupta, cinsel istismar sonrasında evden kaçan çocuk oranı da aynıdır. Mülteci çocuklarda, olaydan önce evden kaçma deneyimi hiç yokken istismar sonrasında üç çocuk evden kaçmıştır.

Ruh sağlığı hizmeti alma

Yalnızca Türk vatandaşı çocukların %9,3'ünün, istismar öncesinde ruh sağlığı hizmeti aldığı belirlenmiştir. Öte yandan istismar sonrası süreçte ise Türk vatandaşı çocukların %38,3'ü ruh sağlığı hizmeti alırken, mülteci çocukların %4,4'ü ruh sağlığı hizmeti almıştır.

Cinsel İstismara Müdahale Süreci

Çocukların olayı ilk kime anlattığı

Türk vatandaşı çocukların %22,8'i yaşadıklarını ilk olarak annelerine, %16,7'si güvenlik birimlerine, %14,2'si arkadaşına anlatmıştır. Babalara anlatma oranı %6,2'de kalmıştır.

Mülteci çocukların %46,7'sinin, istismarı, sağlık çalışanlarına, %13,3 oranında güvenlik birimlerine ve yine %13,3 oranında Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği çalışanlarına anlattıkları görülmüştür.

Çocukların ve/veya ailelerinin istismarcıdan şikâyetçi olması

Türk vatandaşı çocukların ailelerinin %29'unun istismarcıdan şikayetçi olmadığı görülmüştür. Başka bir araştırmada (Zengin, 2014), ailelerin %15'inin, cinsel istismarı sakladığı ve %85'inin ise şikayette bulunduğu saptanmıştır. Ailesi cinsel istismarı saklayan çocukların, ailesi bildirimde bulunanlara göre durumluk kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mülteci çocukların ailelerinde bu oran %80'e yükselmektedir. Bu durum, mültecilerde çocuk evliliklerinin yaygın olarak toplumsal kabul görmesi ile ilgilidir.

Ailenin çocuğa karşı tutumu

Bu çalışmada, tüm ebeveynlerin %81,2 oranında sahiplenici/koruyucu tutum sergiledikleri, %6,4 oranında hem suçlayıcı hem de sahiplenici bir tutum sergilediği görülmüştür. Suçlayıcı/reddedici (%3,5) ve inanmama/sahiplenme tutumu sergileyen ebeveyn oranı (%3,5) az düzeydedir. Türk vatandaşı ve mülteci ailelerde oranlar, birbirine çok yakındır.

Bildirimin yapılışı

Türk vatandaşı çocuklarda %22,2 oranında anneler, %19,1 oranında kendisi, %16,7 oranında babalar bildirim yapmıştır.

Mülteci çocukların, maruz kaldığı istismarın bildiriminin ise %51,1 oranında sağlık çalışanları, %13,3 oranında ise SGDD çalışanları tarafından yapıldığı görülmektedir.

Toplamda bakıldığında, istismarın bildirimi için öncelikli tercihin %66,7 oranında polis merkezi, daha sonra %13,5 ile Cumhuriyet Savcılığı olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin, bu merkezlerde doğrudan adli işlemin başlatılması olduğu düşünülmektedir. Türk vatandaşı ve mülteci çocuklar arasında karşılaştırma yapıldığında (Polis: %66,7- %66,7; Cumhuriyet Savcılığı %13,6- %13,3), oranların benzer çıktığı görülmüştür.

Olay ve bildirim tarihi arasında geçen süre

İncelenen dosyalarda, istismar olayının bildiriminin olaydan çok sonra yapıldığı görülmüştür. İstismara maruz kalan 157 Türk vatandaşı çocuğun bildiriminin olaydan ortalama 15 ay sonra yapıldığı, 44 mülteci çocuğun maruz kaldığı istismarın bildiriminin ise ortalama 14 ay sonra yapıldığı ortaya çıkmıştır. En erken bildirimin, olaydan bir ay sonra ve en geç bildirimin ise olaydan yaklaşık 11 yıl sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çocuk evliliği ile bağlantılı olarak, mülteci çocukların %97,8'inin istismarı sürekli olarak yaşadığı görülmüştür.

Acil koruma kararıyla geçici kuruluş bakımına alınma

Tablo 7
Geçici Kuruluş Bakımına Alınma

Geçici Kuruluş Bakımı / **Çocukların Uyruklarına Göre Dağılımı**		**Evet**	**Hayır**	**Dosyada Bilgi Yok**	**Toplam**
Türk Vatandaşı	Sayı	9	13	140	162
	%	5,6	8,0	86,4	78,3
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	37	4	4	45
	%	82,2	8,9	8,9	21,7
Toplam	Sayı	46	17	144	207
	%	22,2	8,2	69,6	100,0

Acil koruma kararıyla ilgili dosyaların büyük kısmında verinin olmaması, çözümleme yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu sınırlı veri üzerinden değerlendirildiğinde mülteci çocuklara, Türk vatandaşı çocuklara göre çok daha yüksek oranda geçici olarak kurum bakımına alınması kararı verilmesinin, gebelik durumu ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

Verilen kararlar ve diğer destekler

Tablo 8
Koruyucu ve Önleyici Tedbirler Kararları

Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararları		**Danışmanlık Tedbiri**	**Bakım Tedbiri**	**Sağlık Tedbiri**	**Eğitim Tedbiri**
Türk Vatandaşı	Sayı	111	59	91	34
	%	68,5	36,4	56,2	21,0
Mülteci (Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı)	Sayı	7	5	11	1
	%	15,6	11,1	28,9	2,2
Toplam	Sayı	118	64	102	35
	%	57,0	47,5	49,3	16,9

Türk vatandaşı çocukların %68,5'ine danışmanlık tedbir kararı verilmiş iken mülteci çocukların %15,6'sına danışmanlık tedbiri kararı verilmiş olması, çocuk koruma ile ilgili kuruluşların, mülteci çocukların gereksinimlerine yeterli düzeyde yanıt veremediğini göstermektedir.

Bakım tedbiri, Türk vatandaşı çocukların %36,4'üne, mülteci çocukların ise %11,1'ine verilmiştir.

Çocukların istismar öncesinde ve özellikle istismar sonrasında, eğitim yaşamına uyum sorunları yaşamaları nedeniyle Türk vatandaşı çocukların %21'ine eğitim tedbiri verilmiştir.

Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yararlanma

Bildirim sonrasında, çocuğun korunma ve gelişme haklarının gerçekleştirilmesine katkı sağlamak için yoksul ailelere çeşitli maddi destekler sağlanmaktadır. Bunlardan biri Türk vatandaşı ailelerin %11,7'sine, mülteci ailelerinin ise %11,1'ine maddi yardım şeklinde verilen sosyal ve ekonomik destektir (SED). Bunun dışında, ailelerin evde bakım desteği, dul maaşı, yaşlı bakım ve engelli bakım desteği aldıkları görülmüştür. Cinsel istismar sonrası dört Türk vatandaşı aileye evde bakım desteği, iki kişiye dul maaşı, bir aileye yaşlı bakım desteği, 12 aileye engelli bakım desteği sağlanmıştır. Yalnızca iki aileye aile danışmanlığı verilmiştir.

Mülteci çocukların aile üyelerinin ise bu hizmetlerden yararlanamadıkları görülmüştür.

Tartışma

Çocukların ve Ailelerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma bulguları, yaş ortalaması, 12-13 yaş aralığında yoğunlaşan bazı araştırmalarla (Dönmez vd., 2014; Urazel vd., 2017) uyumlu olmasına karşın, ortalama yaşı kız çocuklarda 11,7; oğlan çocuklarda 10,1 olarak belirleyen Türkiye'de yapılmış 30 araştırmayı çözümleyen araştırmadan (Beyazıt ve Ayhan, 2015) farklılık göstermektedir.

Cinsel istismara uğrayan kız çocuklarının ağırlığı, birçok araştırmada ortaya çıktığı üzere (Beyazıt ve Ayhan, 2015; Bilgin, 2015; Dönmez vd., 2014; Gönültaş, 2013) cinsel istismarın, toplumsal cinsiyet temelli bir sorun olduğunu göstermektedir. Çeşitli ülkelerdeki araştırmaları derleyen bir çalışma, oğlan çocuklarının uğradığı cinsel istismarın çok daha az düzeyde ortaya çıktığını göstermiştir (Walrath vd., 2003). Türkiye'deki

araştırmaları analiz eden bir çalışmada (Beyazıt ve Ayhan, 2015), cinsel istismara uğrayan erkek çocukların oranı ortalama %21,5'tir. Türkiye genelindeki ÇİM'lere başvuran erkek çocukların oranı ise %15'tir (ASUMA ve İMDAT, 2018). Bu araştırmada Ankara ilinde yaşayan çocuklar özelinde oranın çok daha düşük olması, tespitle ilgili sorunları akla getirmektedir.

Cinsel istismar öncesi dönemde çeşitli nedenlerle okula devam etmemenin risk oluşturduğu ve istismar sonrası dönemde okulu bırakmanın görüldüğü bilinmektedir. Nitekim bir çalışmada, cinsel istismar mağduru çocukların %33'ünün okula gitmediği ortaya konulmuştur (Öztop ve Özcan, 2010). Türk vatandaşı çocuklarda özellikle eğitimi yarıda bırakma, mülteci çocuklarda da eğitime erişememe gibi sorunların, cinsel istismar için risk oluşturduğu görülmüştür. Nitekim birçok araştırmada (Bunting, 2008; Carlstedt vd., 2009; Csorba vd., 2005; El Arab ve Sagbakken, 2019) mülteci çocuklar da dahil olmak üzere cinsel istismar mağduru olan çocukların, eğitim düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür.

İstismara uğrayan çocukların ailelerinde boşanmanın dörtte bir oranında görülmesi, parçalanmış aile yapısının çocukların cinsel istismara uğramalarında önemli bir risk etmeni olduğunu göstermektedir. Küntay ve Erginsoy (2005) fuhuşa itilen kız çocukları üzerine yaptığı araştırmada da, boşanmış ailenin %33 oranında olması yine önemli bir bulgudur. Tüm Türkiye için oransal bir istatistik bulunmasa da, 15-49 yaş arasındaki kadınların %4'ünün boşanmış olduğu bilgisi (TNSA, 2018) genel oran için önemli bir göstergedir.

TÜİK (2018) verilerine göre Türkiye genelinde 15 yaş üstü okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %6,1, erkeklerin ise %1,1'dir. Bu oranla karşılaştırıldığında, istismara uğrayan çocukların ailelerinin eğitim düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Mülteci anne ve babaların çoğunluğunun ise okuryazar olmaması ve genel olarak bakıldığında, kadınların eğitim düzeyinin düşük oluşu, kız çocuklarının eğitiminin yeterince önemsenmediğine ilişkin bir veridir. Örneğin AFAD (2014) verilerine göre Türkiye'deki Suriyeli kadınların %64'ünün, düşük eğitimli ya da hiç eğitim görmemiş kadınlardan oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Kadınların %21'i okuma-yazma bilmemekte, %8'i sadece okuryazar, %35'i ise ilkokul mezunudur. Şartlı mültecilerden İran dışındaki ülkelerden gelen kişilerin de eğitim düzeyinin düşüklüğü dikkat çekmektedir. Örneğin Afganistanlı kadınlarda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %28,7, Iraklı kadınlarda %23,2'dir (Adalı ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2017). Bu araştırmadaki veriler değerlendirildiğinde mülteci çocuk evliliklerinde, ailenin eğitim düzeyinin ortalamadan çok daha düşük olduğu görülmektedir.

Bilindiği üzere çocuğa yönelik istismarda, ebeveynlerin üvey olmaları bir risk etmenidir. Üvey babaların, üvey kızlarını (öz kızı olan babalara kıyasla) beş kat daha fazla cinsel olarak istismar ettikleri; üvey babaya sahip kızların, diğer erkekler tarafından daha fazla istismar edildikleri belirlenmiştir. Üvey annesi olan kızların, diğerlerine göre üç kat daha fazla cinsel istismara uğramaları da dikkat çekicidir (Finkelhor, 2005).

Çocukların Uğradığı Cinsel İstismarın Niteliği ve Yaşanan Riskler

Penetrasyon içeren cinsel istismarın, en yaygın istismar biçimi olarak belirmesi, bu durumun ciddiye alındığını ve kanıtlanması daha kolay olduğu için daha çok açığa çıkarıldığını ve bildiriminin yapıldığını göstermektedir. Farklı araştırmalarda da, bildirimi yapılan cinsel istismar olgularında vajinal ve anal penetrasyonun ağırlığı (Bilgin, 2015; Gönültaş, 2013; Urazel vd., 2017) göze çarpmaktadır.

Araştırma bulgularını destekler nitelikte olan ÇİM olgularını değerlendiren bir araştırmada, cinsel istismar olguları içinde ensest %10,9 (Bağ ve Alşen, 2017), hastane olgularını ortaya koyan başka bir araştırmada %9,7 oranında (Göker vd., 2010) görülmüştür. Özellikle dede (%15,3), amca-dayı-enişte (%11), kardeş/üvey kardeş (%10) diğer faillerdir (Bağ ve Alşen, 2017). Çocuk psikiyatri kliniğinde, on yıllık verinin değerlendirildiği bir

başka araştırmada ise benzer şekilde ensest ilişkide failin, öz baba olması (%22,2), üvey babaya (%8,3) göre daha yüksek orandadır (Metin, 2010).

Çocukların faille tanışmasına yönelik alanyazında belirtilen başka araştırmalarda da (Beyazıt ve Ayhan, 2015; Bilgin, 2015; Gönültaş, 2013) failin aile/ çevresi ve akrabalardan olması önemli oranda belirlenmiştir.

Yineleyen istismarın, çoğunlukla kuruluştan kaçma sonrası gerçekleşmesi (Aksu vd., 2013; Bilgin, 2015), kuruluştan kaçmanın önemli bir risk oluşturduğunu göstermektedir. Öte yandan evden kaçan çocukların, alkol ve madde kullanımı riski altına olması, bunun da cinsel istismara uğrama riskini arttırdığı birçok araştırmada vurgulanmıştır (Howe, 2005; Hughes vd., 2015; Saewyc vd., 2004).

Araştırma kapsamında yalnızca Türk vatandaşı çocukların istismar öncesinde ruh sağlığı hizmeti almasıyla paralel olarak benzer şekilde başka bir araştırmada, çocuklarda cinsel istismar öncesinde, en çok dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısına rastlanılmıştır (Cengel-Kultur vd., 2007). Ayrıca istismar sonrası süreçte ise hem Türk vatandaşı çocukların hem de mülteci çocukların ruh sağlığı hizmeti almasına ilişkin bulguları destekleyen başka bir araştırmada (Aksu vd., 2013), davranış bozukluğu ön plana çıkmıştır. Birçok araştırmada istismar sonrasında en sık travma sonrası stres bozukluğu (Aksu vd., 2013; Ballı, 2010; Dönmez vd., 2014; Şimşek vd., 2011) ve depresif bozukluk geliştiği (Bilgin, 2015; Uğur vd., 2012) ortaya çıkmıştır.

Cinsel İstismara Müdahale Süreci

Çocukların olayı ilk anlattığı kişinin anne olması, özellikle ataerkil aile düzeninde, babalarla iletişimin sınırlı olması, babalardan çekinme ve korku duymanın yaygınlığı nedeniyle annelerin, çocuklarıyla daha açık bir iletişim kurmaları ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Anneden sonra sağlık çalışanlarının öncelikli olması, gebelik durumunda sağlık hizmetinden yararlanmak için hastaneye gidildiğinde durumun ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.

İstismarın ortaya çıkması ile birlikte ailenin çocuğa yönelik tutumları, çocuğun yaşadıklarıyla baş etmesinde çok önemlidir. Yapılan bir çalışmada (Taner ve Gökler, 2004), ailelerin, cinsel istismara maruz kalan çocuklarıyla olan ilişkilerinde sergiledikleri koruyucu ve destekleyici davranışların, çocukların travma belirtilerinin iyileştirilmesinde etkili olabileceği gösterilmiştir.

Bildirim sürecinde yönelik annelerin daha yüksek bir yoğunluğa sahip olduğu bu araştırma bulgularını destekler nitelikte olan başka bir araştırmada (Gönültaş, 2013), cinsel istismarın bildirimini yapan annelerin oranı %68,2 iken babaların daha düşük bir oranda (%20,2) bildirim yaptığı gösterilmiştir. Ayrıca çocuk evliliklerinde, bildirimin kim tarafından yapıldığı ile çocuğun, istismarı ilk kime anlattığına ilişkin bulgular uyum göstermektedir.

İstismarın gerçekleştiği tarih ile bildirim tarihi arasında geçen sürenin uzun olması, istismarın yeniden yaşanmasına neden olabilmektedir. Türk vatandaşı çocukların %58,6'sının, istismarı sürekli/birçok kez yaşaması, başka araştırmalarda ortaya çıktığı üzere (Bilgin, 2015; Dönmez vd., 2014; Gönültaş, 2013) yarıya yakın oranda görülmektedir. Cinsel istismara daha sık şekilde maruz kalan çocukların, daha fazla ruhsal sorun yaşadığının tespiti (Bilgin, 2015), bu veriyi önemli kılmaktadır. Gönültaş'ın (2013) araştırmasında, istismar tarihindeki yaş ortalaması 11,4 iken, bildirimin yapıldığı yaş ortalamasında %32,7 ile 13 yaş ön plana çıkmaktadır. Başka bir araştırmada (Urazel vd., 2017) adli makama, olay günü başvuranların oranı %34,0, ilk 3 ay içinde %50,4 ve üç aydan uzun sürede başvuranların oranı ise %15,6'dır.

Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına yönelik Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) olguları üzerinden yapılan bir araştırma (Bağ ve Alşen, 2017) bakım tedbiri kararında; ensest (%67), aile içi şiddet ve şiddet riski (%21), çocuk

veya ailenin, aile bakımını reddetmesinin (%12) etkili olduğunu göstermiştir. Özellikle sağlık tedbiri kararı, Türk vatandaşı çocukların yarısından fazlasına verilmişken mülteci çocuklarda bu oran yaklaşık üçte bire düşmektedir. Bu durum, Türk vatandaşı çocuklarda madde kullanımının önemli oranında görülmesi ve gebelik/ kürtajla ilgili sağlık gereksinimleriyle bağlantılı görülürken, mülteci çocuklarda ise madde kullanımına hiç rastlanılmamış olmasından ve kürtajın olmayışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim yapılan bir araştırma (Bilgin, 2015), çocuklara en sık (%70,4) sağlık tedbiri kararı verildiğini, sağlık tedbiri kararlarında, madde kullanımının önemli olduğunu göstermiştir. Başka bir araştırmada (Aksu vd., 2013), danışmanlık/ sağlık tedbir kararı olan cinsel istismar mağduru çocukların %70,4'ünün madde kullandığı belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında mülteci çocukların cinsel istismar sonrasında ruhsal tedavi alma durumunun Türk vatandaşı çocuklara kıyasla çok düşük olması, çocuk evliliklerinin kültürel bir olgu olarak normalleştirilmesi ve duygusal etkilerinin bilinmemesi ve özellikle tercüman gereksinimi nedeniyle ruh sağlığı hizmetlerinin, mülteci çocuklara uygun olarak verilmemesinden kaynaklı olabilmektedir.

Türk vatandaşı çocukların eğitim yaşamına uyum sorunları yaşamaları nedeniyle eğitim tedbiri almalarına yönelik, başka bir araştırmada (Bilgin, 2015) bu oranın %33,3 olması, eğitim sorunlarının yaygınlığını göstermektedir. Ayrıca Türkiye'de 6-11 yaş arasındaki mülteci kız çocuklarının %62'sinin, 12-14 yaşlarında %60'ının, 15-17 yaşlarında ise %23'ünün eğitime devam ettiği gösterilmiştir (UN Women, 2018). Büyük kısmı okula gitmemesine karşılık, mülteci çocuklardan yalnızca bir çocuğa eğitim tedbiri kararı verilmiş olması, temel çocuk haklarından biri olan eğitim hakkının, mülteci çocuklar için eşitlikçi bir anlayışla ele alınmadığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında hem Türk vatandaşı hem de mülteci çocuklara yönelik cinsel istismar olguları üzerinden durum değerlendirmesi yapıldığında üç temel başlık ortaya çıkmaktadır.

Çocuklar ve Ailelerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Çocukların istismar tarihindeki yaş ortalamalarının, ergenliğe giriş yaşına yakın olduğu irdelendiğinde, çocuğun kendini koruması açısından zayıf bir dönemde olmasının, istismar riskini artırdığı söylenebilir. Çocuklarla yetişkinler arasında var olan güç eşitsizliği, küçük yaştaki çocuklar açısından daha belirgin olmaktadır. Mülteci çocuklarda, ortalama yaşın yaklaşık 14 olması, çocuk evlilikleri yaşıyla ilgili ipucu vermektedir.

Farklı araştırma bulgularında da (Crosson-Tower, 2009; Hall ve Hall, 2007) ortaya çıktığı üzere kız çocuklarının, çok daha yüksek oranda cinsel istismar riski altında olduğu görülmektedir. Ancak erkek çocukların da risk altında olduğu göz ardı edilmemelidir. Erkek çocuklarda bildirimin az olma nedeninin; eşcinsellikle damgalanma korkusu, kendini koruyamamış olmanın erkek kimliğine zarar verdiği algısı ve meslek elemanlarının farkındalıklarının düşük olmasıyla bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Engelliliğin, çocuğu cinsel istismara karşı daha savunmasız hale getirdiği, özellikle zihinsel engelin varlığında, çocuğun istismarı anlamakta ve ifade etmekte güçlük çektiği, bu nedenle istismarın açığa çıkmasının zorlaştığına dair çeşitli araştırma bulguları (Aral ve Gürsoy, 2001; Navalta vd., 2006; Topçu, 1997), Türk vatandaşı çocuklarda %15,4 oranında görülen zihinsel gerilik bulgusunu destekler niteliktedir.

Ebeveynlerin boşanması, ebeveynlerden birinin veya ikisinin birden olmamasının, çocuğa yönelik cinsel istismar riskini artırması (Finkelhor, 1993), hem Türk vatandaşı hem de mülteci çocukların ailelerinde, dörtte bir oranında aile parçalanması görülmesinden anlaşılmaktadır. Bunun yanında, cinsel istismar sonrasında,

ailelerin dağılmasına da rastlanılmaktadır. Örneğin Paslı (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, anne babanın istismar öncesinde boşanması %25 oranındadır; istismar sonrası ise anne babaların %57'sinin boşanmış olduğu ya da ayrı yaşadığı ortaya çıkmıştır. Yüzde 23 oranındaki ensest mağduru çocuğun ebeveynlerinin, boşanma veya cezaevine girme dolayısıyla ayrıldığı görülmüştür.

Hem Türk vatandaşı hem de mülteci çocukların ailelerinin, ortalamadan daha düşük eğitim düzeyinde olması, ailelerin düşük eğitim düzeyinin, çocuklara yönelik kötü muamele ve cinsel istismarda bir risk etmeni olduğunu (Euser vd., 2011) göstermektedir.

Çocukların Uğradığı Cinsel İstismarın Niteliği ve Yaşanan Riskler

Bildirimi yapılmış olgular içinde, istismarın büyük bölümünün aile dışından kişiler tarafından gerçekleştirilmesi, ailenin şikayet sürecine daha kolay şekilde dahil olmasıyla ilgili olabilir. Ortaya çıkmasının ve bildiriminin, ailede sosyal ve ekonomik sorunlar yaratmasına karşın aile içi cinsel istismarın üçte bir oranında bildirilmiş olması, konuya ilişkin farkındalığın artması ile açıklanabilir. Aile içi istismarın, en ağır biçimlerinden olan ve müdahale süreçleri hassasiyet gerektiren ensest olgularına özel bir hizmetin olmaması, süreci riskli hale getirebilmektedir. Nitekim bazı araştırmalarda (Kılıç ve Tekin, 2019; Kök, 2019) ortaya çıktığı üzere hem aile dışı hem de aile içi istismar olgularında, çocukların baskı, tehdit ve korku nedeniyle ifadelerini değiştirdiğini ve faili aklama çabalarının olduğu bilinmektedir.

Bu bölümde öne çıkan önemli bulgulardan biri de, mülteci çocukların maruz kaldığı çocuk evlilikleridir. Göç sürecinde ekonomik sorunlar, kız çocuğunun namusunu koruma odağındaki kaygılar, cinsel istismarın üstünü örterek namus temizleme gibi dinamiklerle devam eden mülteci çocuk evliliklerinin (ASPB, 2016; Bartels vd., 2018) tespit edilmesi ve çocuğun yüksek yararını gözeten müdahalelerin gerçekleştirilmesinde zorluklar olduğu bilinmektedir.

Cinsel istismarın en ağır sonuçlarından biri olan gebeliğin tespitinden sonra, cinsel istismar durumunda 20 haftaya kadar uzatılan yasal süre içinde kürtaj olanağının değerlendirilebilmesi, gebeliğin devam etmesi durumunda çocuğun maruz kalabileceği fiziksel şiddet ve öldürülme riskinden korunabilmesi ve bebeğin korunması gibi çalışmalar önem kazanmaktadır.

Mağdur çocuğun, acil ya da uzun süreli olarak kurum bakımına alınması, çocuğun hayatını derinden etkileyebileceği için iyi bir şekilde değerlendirilmesi gereken bir süreçtir. Kurum bakımında olmanın, evden kaçma, zihinsel engellilik, madde kullanımı, ruh sağlığının bozuk olması/ bozulması gibi istismar öncesinde risk etkeni olması, aynı zamanda istismarın sonuçları olarak belirmesi, istismarın önlenmesi ve rehabilitasyonunda bütüncül bir yaklaşımın gereğini ortaya koymaktadır.

Cinsel İstismara Müdahale Süreci

Türk vatandaşı çocukların, istismarı ilk anlattıkları kişinin, en çok anne olduğu görülmüştür. Çocukları cinsel istismara uğrayan anne ve babaların çocuğa inanmaları, destekleyici olmaları, çocuğun kendini güvende hissetmesine olanak sağlamaları önemlidir. Çocuğun anlattıkları karşısında aşırı duygusal tepkiler ya da çocuğa inanmama, çocuk üzerinde olumsuz etkiler yaratır. İstismarı ilk olarak anneye açıklamak, çocuğun anneden destek almasını sağlayabilmektedir (Elliott ve Carnes, 2001). Bir araştırmada, annelerine açılmayan çocukların bir kısmının, annelerinin güçsüz olması ve kendilerini destekleyemeyeceklerini nedeniyle olayı saklayabilecekleri belirlenmiştir (Paslı, 2017). Yine ataerkil aile yapısıyla bağlantılı olan annenin güçsüzlüğü, çocukların korunmasında bir sorun olarak görünmektedir.

Türk vatandaşı çocukların ailelerinin, yaklaşık üçte birinin şikayetçi olmaması, cinsel istismarın çoğu kez gizli kaldığına ilişkin tartışmaya (Finkelhor, 1993) kanıt gösterilebilir. İstismarın gizli kalmasının ya da olay ve

bildirim tarihi arasındaki sürenin uzun olmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Suçluluk hissi ve ebeveynlerini yitirme korkuları (Brown ve Anderson, 1991), cezalandırılacağı ya da terk edileceği korkusu, utanç duygusu, istismarın gizlenmesine yol açabilmektedir (Friedrich vd., 2001). Olguların gizli kalmasında, çocuğun istismarı tam olarak anlayamaması, hoş olmayan hatıraları bastırması ya da unutmak istemesi, olayı ve ayrıntılarını anlatmada yeterli iletişim becerilerine sahip olmaması gibi nedenler de rol oynayabilmektedir (Johnson, 2004).

Kıyaslama yapıldığında, istismar ve bildirim tarihinde arasındaki sürenin, mülteci çocuklarda daha fazla olmasının; çocuk evliliklerinin yaygınlığı, evliliklerin tespitinin zorluğu, çocuk ve ailesinin bunu kültürel bir olgu şeklinde yaşamaları ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Çocuklar için verilen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına bakıldığında, özellikle bakım tedbirinin Türk vatandaşı çocuklara yaklaşık üçte bir oranında verilmiştir. Bakım tedbirinin düşük olmasına karşın danışmanlık ve sağlık tedbirinin yüksek düzeyde olması, çocuğun daha çok aile yanında desteklendiğini göstermektedir. Mülteci çocuklara koruyucu ve önleyici tedbirlerin daha düşük düzeyde verilmesinde, çocuk evliliklerinin, meslek elemanları tarafından kültürel bir olgu kabulü ve dil sorununun etkili olduğu düşünülmektedir. Tedbir kararlarının, farklı bakanlıklara bağlı kuruluşlar tarafından yerine getirilmesi, çoğu kez hakkında birden fazla tedbir kararı olan çocukların sürecinin, etkili ve uyumlu bir biçimde yürütülmesinin zor olacağı görülmelidir. Bu noktada, vaka yönetimi ve değerlendirme toplantıları gibi özgün müdahale yöntemlerine gereksinim vardır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik kapsamında yapılan Çocuk Koruma İl Koordinasyon toplantıları bunun için önemli bir girişimdir.

Cinsel istismarın önlenmesi ve müdahale mekanizmanın iyi bir biçimde işlemesi için çocuk koruma politikasının mülteci çocukların da özel gereksinimlerini kapsayacak şekilde geliştirilmesi sağlanmalıdır. Sağlık, eğitim ve sosyal hizmet kuruluşları, eğitimin yarıda bırakılması, madde kullanımı, aile sorunları, zihinsel gerilik gibi risk durumlarında hem ailelerle hem de çocuklarla rehabilitasyon çalışmaları ile birlikte koruyucu ve önleyici nitelikte çalışmalar yapmalıdır. Aile içi şiddet, ailede iletişim sorunları ve güç eşitsizliği, cinselliğin tabu olması ve bastırılması, anne-baba ilgisizliği, anne- babada alkol ve madde bağımlılığı gibi temel risk etmenleri üzerinden çalışmalar gerçekleştirmelidir. Bu doğrultuda özellikle risklerin yoğun olduğu bölgelerde çocuk ve gençlik merkezleri kurulmalıdır.

Özellikle hastane ve okul gibi kuruluşlarda çalışan profesyoneller, iyi gözlem ve değerlendirme becerisine sahip olmaları konusunda desteklenmelidir. Meslek elemanları ve anne-babalara yönelik risk fark etme, yönlendirme mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak üzere eğitim verilmelidir. Anne-babalara yönelik sağlıklı çocuk gelişimi, aile içi iletişim, çocukla iletişim ve çocuğun korunmasına yönelik eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca çocukların kendilerini cinsel istismardan koruma yollarının öğretilmesi konusu önem taşımaktadır. Bu kapsamda öncelikle hayır' diyebilme becerisini kazandırmak, çocuğun özel bölgelerini ve mahremiyeti anlamasını sağlamak, iyi dokunuş ve kötü dokunuşu ve iyi sır ve kötü sırrın ne olduğunu anlatmak ve istismar davranışları karşısında çocuğa ne yapması gerektiğinin okullarda öğretilmesi önemlidir.

Çocuk koruma sisteminde işlevleri olan eğitim, sağlık ve sosyal hizmet kuruluşları, göç kuruluşları ile adalet sistemindeki kuruluşların işbirliği ve koordinasyonunun sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda, öncelikli olarak çocukların her tür istismardan etkili bir şekilde korunması ve gelişimlerinin desteklenmesi için yıllarını kapsayan "Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi"nin (2013) uygulamaya geçmesi büyük önem taşımaktadır.

Mülteci çocuklar özelinde bakıldığında; barınma, kayıt işlemleri, sağlık, eğitim gibi temel gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir. Sosyal hizmet ve adalet sisteminden etkili bir biçimde yararlanılabilmesi için kurumsal düzenlemelerin eşitlik temelinde geliştirilmesi, mülteci çocuklarda evlilik biçiminde kendini gösteren cinsel istismar riskini azaltmak için önem taşır. Bunun yanında özellikle mülteci çocuklara verilen koruyucu önleyici tedbir kararlarının düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çocuk koruma sisteminin çocuk mülteci çocuklar için işlevselliğinin sağlanması ve eşitlik temelinde işlemesi gerektiği ortadadır.

Kaynakça

Adalet Bakanlığı. (2018). *Adli İstatistikler 2018*. Erişim adresi: https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2182019155518istatistik2018.pdf

Adalı, T. ve Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2017). Hanehalkı Nüfusunun ve Yaşanılan Konutun Özellikleri *Uydu Kentlerde Yaşayan Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Profili* (ss. 47-68). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

AFAD. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. Erişim adresi: http://madde14.org/index.php?title=AFAD_-_T%C3%BCrkiye%E2%80%99deki_Suriyeli_S%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lar,_2013_Saha_Ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1_Sonu%C3%A7lar%C4%B1

AFAD. (2014). *Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar.* Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17935/xfiles/afad-suriye-kdn_eng_1_.pdf

Aksu, H., Karakoç Demirkaya, S., Gürbüz Özgür, B. ve Gün, B. (2013). Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi, 14*(4). doi: 10.5455/apd.43501

Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve Istismarı. *Milli Eğitim Dergisi, 151*(5). Erişim adresi: https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/aral_gursoy.htm

ASPB. (2016). *Suriyeliler ile Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması.* Erişim adresi: https://www.ailevecalisma.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf

ASUMA ve İMDAT. (2018). *Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2*. Erişim adresi: http://imdat.org/wp-content/uploads/2018/05/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam.pdf

Aydin, B., Akbas, S. ,Turla, A., Dundar, C., Yuce, M. ve Karabekiroglu, K. (2015). Child sexual abuse in Turkey: an analysis of 1002 cases. *Journal of forensic sciences, 60*(1), 61-65. doi: 10.1111/1556-4029.12566

Bağ, Ö. ve Alşen, S. (2017). Çocuk izlem merkezinde cinsel istismarın değerlendirilmesi: Bir merkezin bir yıllık deneyimi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi, 18*(1). doi: 10.5455/apd.214951

Ballı, Ö. (2010). *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesine Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Adana, Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adana.

Bartels, S. A., Michael, S., Roupetz, S., Garbern, S., Kilzar, L., Bergquist, H.vd. (2018). Making sense of child, early and forced marriage among Syrian refugee girls: a mixed methods study in Lebanon. *BMJ global health, 3*(1), 1-12. doi:10.1136/bmjgh-2017-000509

Beyazıt, U. ve Ayhan, A. B. (2015). Türkiye'de yapılmış çocuğun mağdur olduğu cinsel istismar olgularını konu alan bilimsel çalışmaların incelenmesi. *The journal of Academic Social Science Studies, 31*, 443-453. doi:10.9761/JASSS2631

Bilgin, Ö. (2015). *Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Psiko-Sosyal Durumlarının İstismara Ait Özellikler Açısından Tanımlanması.* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

BMMYK. (1995). *Sexual Violence against Refugees: Guidelines on Prevention and Response*. United Nations High Commissioner for Refugees. Erişim adresi: https://www.unhcr.org/publications/operations/3b9cc26c4/sexual-violence-against-refugees-guidelines-prevention-response-unhcr.html

BMMYK. (2015). *Protecting And Supporting The Dısplaced In Syria Unhcr Syria End of Year Report*. United Nations High Commissioner for Refugees. Erişim adresi: www.unhcr.org/56cad5a99.pdf

BMMYK. (2019). *Türkiye İstatistikleri*. United Nations High Commissioner for Refugees. Erişim adresi: https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri

Bouvier, P. (2003). Child sexual abuse: vicious circles of fate or paths to resilience? *The Lancet, 361*(9356), 446-447. doi: 10.1016/S0140-6736(03)12501-9

Bozbeyoğlu, A., Koyuncu, E., Sezgin, A., Kardam, F. ve Sungur, A. (2009). *Türkiye'de Ensest Sorununun Anlamak.* Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu: http://www.nd.org.tr/images/other/282.pdf

Brown, G. R. ve Anderson, B. (1991). Psychiatric Morbidity in Adult Inpatients with Childhood Histories of Sexual and Physical Abuse. *American journal of Psychiatry, 148*(1), 55-61. doi: 10.1176/ajp.148.1.55

Bunting, L. (2008). Sexual Offences Against Children: An Exploration of Attrition in the Northern Ireland Criminal Justice System. *Child abuse & neglect, 32*(12), 1109-1118. doi:10.1016/j.chiabu.2008.09.002

Butler, C. K., Gluch, T. ve Mitchell, N. J. (2007). Security Forces and Sexual Violence: A Cross-National Analysis of a Principal—Agent Argument. *Journal of Peace Research, 44*(6), 669-687. doi:10.1177/0022343307082058

Carlstedt, A., Nilsson, T., Hofvander, B., Brimse, A., Innala, S. ve Anckarsäter, H. (2009). Does Victim Age Differentiate Between Perpetrators of Sexual Child Abuse? A Study of Mental Health, Psychosocial Circumstances, and Crimes. *Sexual Abuse, 21*(4), 442-454. doi:10.1177/1079063209346699

Cengel-Kultur, E., Cuhadaroglu-Cetin, F. ve Gokler, B. (2007). Demographic and Clinical Features of Child Abuse and Neglect Cases. *Turkish journal of pediatrics, 49*(3), 256. doi: 10.4274/tpa.640

Crosson-Tower, C. (2009). *Understanding Child Abuse and Neglect* (E. Edition Ed.): Pearson

Csorba, R., Aranyosi, J., Borsos, A., Balla, L., Major, T. ve Póka, R. (2005). Characteristics of Female Child Sexual Abuse in Hungary between 1986 and 2001: A Longitudinal, Prospective Study. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, 120*(2), 217-221. doi: 10.1016/j.ejogrb.2004.08.018

Dağdelen, G. (2011). *Early marriage: the case of Van province in Turkey*. (Master Thesis) The Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Department of Sociology, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö. Ö., Yüksel, T., Demir, A. Ç., Bayhan, P. Ç.vd. (2014). Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergen Olgularımızın Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi, 21*(1). doi:10.7247/jtomc.2013.1170

DSÖ. (1999). *Dünya Sağlık Örgütü Çocuk İstismarını Önleme Hakkında İstişare Raporu*. Geneva. Erişim adresi: https://apps.who.int/iris/handle/10665/65900

DSÖ. (2006). Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action And Generating Evidence. Erişim adresi:https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/child_maltreatment/en/

DSÖ. (2012). *World Health Statistics 2012*. Erişim adresi: https://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/2012/en/

DSÖ. (2017). *European status report on preventing child maltreatment*. Erişim adresi: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/381140/wh12-ecm-rep-eng.pdf?ua=1

El Arab, R. ve Sagbakken, M. (2019). Child marriage of female Syrian refugees in Jordan and Lebanon: a literature review. *Global health action, 12*(1), 1-12. doi:10.1080/16549716.2019.1585709

Elliott, A. N. ve Carnes, C. N. (2001). Reactions of Nonoffending Parents to the Sexual Abuse of Their Child: A review of the Literature. *Child maltreatment, 6*(4), 314-331. doi: 10.1177/1077559501006004005

Ertem, M. ve Kocturk, T. (2008). Opinions on early-age marriage and marriage customs among Kurdish-speaking women in southeast Turkey. *BMJ Sexual & Reproductive Health, 34*(3), 147-152. doi: 10.1783/147118908784734927

Euronews. (2019). Suriyeli kız çocukları Türkiye'de cinsel istismarın en büyük mağduru oldu: Artış yüzde 736. Erişim adresi: https://tr.euronews.com/2019/10/26/suriyeli-kiz-cocuklari-turkiyede-cinsel-istismarin-en-buyuk-magduru-oldu-artis-yuzde-736

Euser, E. M., van IJzendoorn, M. H., Prinzie, P. ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). Elevated child maltreatment rates in immigrant families and the role of socioeconomic differences. *Child maltreatment, 16*(1), 63-73. doi: 10.1177/1077559510385842

Evans, R. ve Mayer, R. (2012). Global priorities against local context: protecting Bhutanese refugee children in Nepal. *Development in Practice, 22*(4), 523-535. doi:10.1080/09614524.2012.672954

FIDH. (2012). *Women and the Arab Spring: Taking their place?* International Federation for Human Rights. Erişim adresi: https://www.fidh.org/IMG/pdf/femmesarabangbassdef.pdf

Finkelhor, D. (1993). Epidemiological Factors in The Clinical Identification of Child Sexual Abuse. *Child abuse & neglect, 17*(1), 67-70. doi: 10.1016/0145-2134(93)90009-t

Finkelhor, D. (2005). Risk factors in sexual victimization of children. In N. Frost (Ed.), *Child Welfare: Major Themes in Health and Social Welfare, Volume III.*

Finkelhor, D., Wolak, J. ve Berliner, L. (2001). Police reporting and professional help seeking for child crime victims: A review. *Child maltreatment, 6*(1), 17-30. doi: 10.1177/1077559501006001002

Friedrich, W. N., Fisher, J. L., Dittner, C. A., Acton, R., Berliner, L., Butler, J.vd. (2001). Child Sexual Behavior Inventory: Normative, psychiatric, and sexual abuse comparisons. *Child maltreatment, 6*(1), 37-49. doi: 10.1177/1077559501006001004

GİGM. (2019). *Geçici Koruma: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler*. Erişim adresi: https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638

Göker, Z., Aktepe, E., Hesapçıoğlu, S. T. ve Kandil, S. (2010). Cinsel İstismar Mağduru Olan Çocukların Başvuru Şekilleri, Klinik ve Sosyodemografik Özellikleri. Referral types of sexually abused children and their clinic and sociodemographic features. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 17*(4), 15-21. doi:10.17343/sdutfd.60034

Gönültaş, B. M. (2013). *Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Olaylarında Olay Kurgusunda ve Şüpheli İfadelerindeki Ortak Özelliklerin İncelenmesi.* (Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul Hacettepe Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Güler, Ö. ve Küçüker, H. (2010). Early marriages among adolesencent girls in Afyonkarahisar, Turkey. *Electronic Journal of General Medicine, 7*(4), 365-371. Erişim adresi: https://www.ejgm.co.uk/download/early-marriages-among-adolesencent-girls-in-afyonkarahisar-turkey-6810.pdf

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Araştırması*. Erişim adresi: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet2014/

Hall, R. C. ve Hall, R. C. (2007). *A Profile of Pedophilia: Definition, Characteristics of Offenders, Recidivism, Treatment Outcomes, and Forensic Issues.* Paper presented at the Mayo Clinic Proceedings. doi: 10.4065/82.4.457

Howe, D. (2005). *Child Abuse and Neglect: Attachment, Development and Intervention*: Macmillan International Higher Education

Hughes, A. A., Bean, R. A. ve Harper, J. M. (2015). Sexual Abuse and Subsequent Risky Sexual Behaviors: A Competency Model for Treatment of Adolescent Females. *The American Journal of Family Therapy, 43*(4), 326-338. doi:10.1080/01926187.2015.1051897

Johnson, C. F. (2004). Child Sexual Abuse. *The Lancet, 364*(9432), 462-470. doi: 10.1016/S0140-6736(04)16771-8

Kanun. (2004). *Türk Ceza Kanunu* (Sayı 5237).

Kanun. (2005). *Çocuk Koruma Kanunu* (Sayı 5395).

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*: 15. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Kenny, M. C. ve McEachern, A. G. (2000). Racial, ethnic, and cultural factors of childhood sexual abuse: A selected review of the literature. *Clinical psychology review, 20*(7), 905-922. doi: 10.1016/s0272-7358(99)00022-7

Kılıç, A. K. ve Tekin, H. H. (2019). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Korunmaya Muhtaç Çocuk Birimlerinde İhmal ve İstismar Vakalarına Verilen Hizmetlerin Niteliğine İlişkin Görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 30*(3), 843-865. doi:10.33417/tsh.622575

Kök, H. (2019). *Türkiye'de Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Hizmet ve Uygulamaların Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi.* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Küntay, E. ve Erginsoy, G. B. (2005). *İstanbul'da on sekiz yaşından küçük ticari 'seks işçisi' kız çocukları* (Vol. 259): Bağlam Yayınları.

Levine, I. ve Bowden, M. (2002). Protection from sexual exploitation and abuse in humanitarian crises: the humanitarian communitys response. *Forced Migration Review*(15), 20-21. Erişim adresi: https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/displaced-children-and-adolescents/levine-bowden.pdf

Metin, Ö. (2010). *Çocuk Psikiyatri Polikliniğinde Değerlendirilen Cinsel İstismar Olgularının Biyopsikososyal Özellikleri.* (Uzmanlık Tezi). Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Mersin. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Mourtada, R., Schlecht, J. ve DeJong, J. (2017). A qualitative study exploring child marriage practices among Syrian conflict-affected populations in Lebanon. *Conflict and health, 11*(1), 27. doi:10.1186/s13031-017-0131-z

Navalta, C. P., Polcari, A., Webster, D. M., Boghossian, A. ve Teicher, M. H. (2006). Effects of Childhood Sexual Abuse on Neuropsychological and Cognitive Function in College Women. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences, 18*(1), 45-53. doi:10.1176/jnp.18.1.45

Özen, N. ve Şener, Ş. (1997). Çocuk ve ergende cinsel istismar. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, 2*(4), 473-493. Erişim adresi: http://psikiyatridizini.net/viewarticle.aspx?articleid=5521

Öztop, D. B. ve Özcan, Ö. Ö. (2010). *Cinsel İstismar Vakalarının Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi.* Paper presented at the Yeni Symposium. Erişim adresi: http://yenisymposium.com/Pdf/TR-YeniSempozyum-97e2e73a.PDF

Paslı, F. (2009). *Örselenme Kuşkusuyla Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi Tarafından Bildirimleri Yapılan Çocukların Adli ve Sosyal Süreçlerinin İncelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi) Disiplinler Arası Sosyal Psikiyatri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Paslı, F. (2017). Cinsel İstismara Uğrayan Çocukların Eekolojik Sistem Yaklaşımı Açısından İncelenmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2*(2), 39-53. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/369397

Paslı, F. (2019). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Deneyiminin Mikro Ve Mezzo Sistemler Açısından İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 30*(2), 463-492. doi:10.33417/tsh.572244

Puttick, M. (2015). *The Lost Women of Iraq: Family-based violence during armed conflict*: Ceasefire Centre for Civilian Rights. Erişim adresi: https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2015/11/MRG-report-A4_OCTOBER-2015_WEB.pdf

Raj, A., Jackson, E. ve Dunham, S. (2018). Girl child marriage: A persistent global women's health and human rights violation *Global Perspectives on Women's Sexual and Reproductive Health Across the Lifecourse* (ss. 3-19): Springer. Erişim adresi: https://www.springer.com/gp/book/9783319604169

Roudi-Fahimi, F. ve Ibrahim, S. (2013). Ending child marriage in the Arab region. *Population Reference Bureau, 1*(8). Erişim adresi: https://www.semanticscholar.org/paper/Ending-child-marriage-in-the-Arab-region.-Roudi-Fahimi-Ibrahim/4022b78287426b272e03fe2e22c377a527c3b499

Saewyc, E. M. ,Magee, L. L. ve Pettingell, S. E. (2004). Teenage Pregnancy and Associated Risk Behaviors Among Sexually Abused Adolescents. *Perspectives on sexual and reproductive health, 36*(3), 98-105. doi: 10.1363/psrh.36.98.04

Spencer, D. (2015). *To protect her honour. Child marriage in emergencies-the fatal confusion between protecting girls and sexual violence*. Paper presented at the Care Gender and Protection in Humanitarian Contexts: Critical Issues Series. Erişim adresi: https://insights.careinternational.org.uk/publications/to-protect-her-honour-child-marriage-in-emergencies-the-fatal-confusion-between-protecting-girls-and-sexual-violence

Şimşek, Ş., Fettahoğlu, E. Ç. ve Özatalay, E. (2011). Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Dicle Tıp Dergisi, 38*(3), 318-324. doi:10.5798/diclemedj.0921.2011.03.0040

Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Acta Medica, 35*(2), 82-86. Erişim adresi: https://actamedica.org/index.php/actamedica/article/view/188/166

TNSA. (2018). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları. Erişim adresi: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf

Topçu, S. (1997). *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı: Ensest ve Pedofili*: Doruk Yayınları

Tousignant, M., Habimana, E., Biron, C., Malo, C., SIDOLI-LeBIANC, E. ve Bendris, N. (1999). The Quebec Adolescent Refugee Project: psychopathology and family variables in a sample from 35 nations. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 38*(11), 1426-1432. doi: 10.1097/00004583-199911000-00018

TÜİK. (2018). *Eğitim İstatistikleri.* Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018

Uğur, Ç., Şireli, Ö., Esenkaya, Z., Yaylalı, H., Duman, N. S., Gül, B.vd. (2012). Cinsel İstismar Mağdurlarının Psikiyatrik Değerlendirmesi ve İzlemi: Son Dört Yıllık Deneyim. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 19*(2), 81-86. Erişim adresi: http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_27639/cogepderg-19-81.pdf

UN Women. (2018). Needs Assessment of Syrian Women and Girls under Temporary Protection in Turkey. Birleşmiş Milletler. Erişim adresi: http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/08/needs-assessment-of-syrian-women-and-girls-under-temporary-protection-status-in-turkey

UNFPA. (2015). *Girlhood, not motherhood: Preventing adolescent pregnancy*. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. Erişim adresi: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Girlhood_not_motherhood_final_web.pdf

UNICEF. (2014). *Ending child marriage: Progress and prospects*. Erişim adresi: https://data.unicef.org/resources/ending-child-marriage-progress-and-prospects/

UNICEF. (2017). *A Deadly Journey for Children: The Central Mediterranean Migration Route*. UNICEF Child Alert. Erişi adresi: https://www.unicef.org/publications/index_94905.html

UNICEF. (2018). *Child Marriage in Afghanistan*. UNİCEF. Erişim adresi: https://www.unicef.org/afghanistan/media/2711/file/afg-report-Child%20Marriage%20in%20Afghanistan.pdf.pdf

Urazel, B., Fidan, S. T., Gündüz, T., Şenlikli, M. ve Asfuroğlu, B. Ö. (2017). Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Değerlendirilmesi. *Osmangazi Tıp Dergisi, 39*(2), 18-25. https://doi.org/10.20515/otd.308058

Walrath, C., Ybarra, M., Holden, E. W., Liao, Q., Santiago, R. ve Leaf, P. (2003). Children with reported histories of sexual abuse: utilizing multiple perspectives to understand clinical and psychosocial profiles. *Child abuse & neglect, 27*(5), 509-524. doi: 10.1016/s0145-2134(03)00035-8

Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Ergöçmen, B. A. (2014). Early marriage: trends in Turkey, 1978-2008. *Journal of Family Issues, 35*(12), 1707-1724. doi:10.1177/0192513X14538025

Zengin, B. Y. (2014). *9-17 Yaş Grubunda Cinsel İstismar Olgularının Adli Süreçte Yaşadıkları Örselenmenin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri.* (Uzmanlık Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İstanbul. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp